

Geachte minister,

Voor u ligt het concept-regioadvies over de aanleg van het windpark Net op Zee Ten Noorden van de Waddeneilanden (hierna: NOZ TNW). Het advies heeft betrekking op alle voor de regio relevante aspecten van een verbinding tussen het (aan te leggen) windpark en de aansluiting op het hoofdnet.

Het advies is tot stand gekomen in overleg met en in nauwe samenwerking tussen de dertien betrokken regiopartijen¹. Alle dertien regiopartijen onderschrijven dit concept-regioadvies en de gestelde randvoorwaarden. De inhoudelijke onderbouwing van dit advies is geleverd door de Integrale Effect Analyse (IEA) en de informatie van TenneT uit het participatieproces. Het concept-regioadvies is gecontroleerd op inhoudelijke juistheid door zowel TenneT als Witteveen+Bos (opsteller van de IEA).

Het belang van NOZ TNW, het Waddengebied en onze lokale belangen spelen een belangrijke rol in de gezamenlijke afweging voor een voorkeursalternatief. Tracé Eemshaven Oost houdt het beste rekening met onze lokale belangen en scoort goed op de volgende regionale criteria: maatschappelijk draagvlak en ruimtelijke inpassing & kwaliteit. We houden daarbij rekening met de sterke signalen vanuit TenneT en het ministerie van EZK dat dit tracé niet haalbaar lijkt vanwege technische complexiteit en de lastige vergunbaarheid. De regiopartijen vinden de Eemshaven de meest logische aanlandlocatie voor de hoogspanningsverbinding. Dit omdat er grote hoeveelheden groene stroom aan kunnen landen ten gunste van de verduurzaming van industrie in de Eemshaven/Eemsdelta. Tevens is hiermee sprake van een stimulans van de (groene) waterstofeconomie in de regio. Dit sluit sterk aan bij de ambities van de provincie Groningen als energieprovincie. Wat de regiopartijen betreft kan tracé Eemshaven West daarom worden overwogen op voorwaarde dat TenneT en het ministerie van EZK rekening houden met de randvoorwaarden die wij in dit regioadvies toelichten. Tracé Vierverlaten West is hierin een terugvaloptie voor Eemshaven West onder dezelfde voorwaarden, maar ligt voor de regiopartijen niet voor de hand.

Ons advies is als volgt opgebouwd:

- ❖ Eerst gaan we in op de aanleiding en het belang van het windpark en een zorgvuldige inpassing in de Waddenzee;
- ❖ Daarna formuleren we (aan de hand van vijf criteria) het voorkeurstracé vanuit regionaal perspectief;
- ❖ Vervolgens gaan we in op de randvoorwaarden en de meekoppelkansen.

In bijlage I vindt u de specifieke randvoorwaarden per locatie. In bijlage II vindt u de weging van de elf tracéalternatieven.

Aanleiding

Het Rijk werkt samen met netbeheerder TenneT, Rijkswaterstaat en regiopartijen aan de voorbereiding van de realisatie van het windpark NOZ TNW. De ingebruikname is gepland in 2026-2027. Logischerwijs moet op dat moment de aansluiting op het hoogspanningsnet gereed zijn. Omtrent deze aansluiting zijn er elf tracéalternatieven geïdentificeerd waarbij aanlanding plaatsvindt in Burgum, Groningen-Vierverlaten of Eemshaven-Oudeschip. Om tot een tijdige realisatie van deze aansluiting te komen is het Rijk voornemens om in oktober 2020 een voorkeurstracé vast te stellen.

---

¹ De regio bestaat uit de volgende partijen: gemeenten Achtkarspelen, Ameland, Dantumadiel, Groningen, Het Hogeland, Noardeast-Fryslân, Schiermonnikoog, Tytsjerksteradiel en Westerkwartier, wetterskip Fryslân, waterschap Noorderzijlvest en de provincies Fryslân en Groningen. Alle partijen hebben gemeen dat een mogelijke verbinding direct het grondgebied raakt.

In een bestuurlijk overleg van 9 januari 2020 heeft u de betrokken regiopartijen uitgenodigd om een regioadvies op te stellen. De regiopartijen hebben aangegeven van deze mogelijkheid gebruik te maken. Wij waarderen de constructieve werkwijze en transparantie in de informatievoorziening en communicatie van het Rijk en TenneT.

Belang van Wind op Zee

Wij hechten eraan om te onderstrepen dat de regiopartijen de doelen van het Nationale Klimaatakkoord ten aanzien van Wind op Zee waar mogelijk willen ondersteunen. Windenergie is een belangrijke conditie voor het tot stand brengen van de energietransitie, waarbij voor de realisatie van windenergie op zee (WOZ) de Noordzee een gunstige plek is. Als regiopartijen onderschrijven we dan ook het belang van NOZ TNW.

De aanleg van NOZ TNW draagt niet alleen bij aan de nationale doelstellingen op het gebied van de energietransitie. De provincies Fryslân en Groningen hebben de doelstelling om in te zetten op CO₂-besparing. De provincie Groningen positioneert zich daarnaast als dé energieprovincie van Nederland. In dat kader wil de provincie graag grote hoeveelheden groene stroom laten aanlanden ten gunste van de verduurzaming van industrie in de Eemshaven/Eemsdelta en als stimulator van de (groene) waterstofeconomie in de regio. Dit is de belangrijkste reden om aanlanding in Eemshaven als voorkeur te hebben. Bovendien is de Eemshaven reeds een energieknooppunt van het hoogspanningsnet op nationaal niveau, waardoor aanlanding van de groene stroom uit het windpark NOZ TNW een logisch aanknopingspunt is. Tevens is deze transitie zichtbaar in het bedrijfsleven, onder andere in samenwerkingsverbanden als New Energy Coalition.

Een zorgvuldige inpassing in het Waddengebied

De regiopartijen zijn op vele thema's met elkaar verbonden. Eén belangrijk thema is het Waddengebied. Hoewel de opwek van WOZ zeer kansrijk is, spelen er ook diverse risico's met betrekking tot het Waddengebied. De Waddenzee wordt breed gewaardeerd en is in 2009 uitgeroepen tot UNESCO Natuurlijk Werelderfgoed. Het behoud van een duurzaam Waddengebied is dan ook essentieel. Enkele belangrijke afspraken die hierover zijn gemaakt, zijn vastgelegd in het Akkoord voor de Noordzee. Daarnaast zijn er in diverse andere beleidsdocumenten en samenwerkingsverbanden afspraken over de Waddenzee gemaakt (e.g. Gebiedsagenda Wadden 2050, het Investeringskader Waddengebied en het Programma naar een Rijke Waddenzee). Hieruit blijkt het belang en de complexiteit die dit meebrengt voor de aanleg van tracés door het Waddengebied. Dit maakt dat goed omgaan met het Waddengebied meer is dan alleen een randvoorwaarde. De waarborging van dit natuurgebied bij de aanleg van NOZ TNW wordt als cruciaal gezien door alle dertien regiopartijen.

Voorkeurstracé

Zoals aangegeven spelen het belang van NOZ TNW, het Waddengebied en onze lokale belangen een grote rol in onze afweging. De regiopartijen hebben de tracéalternatieven onder meer gewogen aan de hand van vijf criteria, te weten:

1. Maatschappelijk draagvlak;
2. Draagvlak van lokale en regionale stakeholders;
3. Ruimtelijke inpassing, omgevingskwaliteit en milieu & gezondheid;
4. Conflicterende belangen in toekomstig ruimtegebruik en netcapaciteit;
5. Meekoppelkansen.

De onderbouwing voor onze voorkeur is als volgt. Uit de toetsing van de tracéalternatieven blijkt dat drie tracés zeer waarschijnlijk niet vergoedbaar zijn vanwege sterk negatieve milieueffecten.² De tracés Vierverlaten Midden en de overgebleven tracés met aansluiting in Burgum kunnen, mede vanwege de cultuurhistorische en

---

² Het betreft de tracéalternatieven Burgum West, Vierverlaten Oost en Eemshaven Midden.

landschappelijke belangen van het gebied, niet rekenen op voldoende draagvlak in regio. Wat de regiopartijen betreft zijn deze varianten daarom niet meer aan de orde.

Uit de tracéalternatieven resteren na deze trechtering Vierverlaten West, Eemshaven West en Eemshaven Oost. Deze drie alternatieven overwegend houdt tracé Eemshaven Oost het beste rekening met onze lokale belangen. De risico's voor de Waddenzee en het Waddengebied zijn bij deze variant het geringst en ingrepen in waardevolle landbouwgrond wordt voorkomen. Tennet en het ministerie van EZK geven inmiddels duidelijk aan dat dit tracé sterk onwenselijk is, mede vanwege de technische complexiteit en de lastige vergunbaarheid. Omdat de regiopartijen de Eemshaven als logische aanlandlocatie beschouwen, kan wat de regiopartijen betreft tracé Eemshaven West als voorkeursalternatief worden overwogen op voorwaarde dat Tennet en het ministerie van EZK rekening houden met randvoorwaarden die hieronder worden toegelicht. Tracé Vierverlaten West is hierbij een terugvaloptie voor Eemshaven West onder deze zelfde voorwaarden, maar ligt voor de regiopartijen niet voor de hand.

Randvoorwaarden

Zoals hierboven aangegeven kan het tracé Eemshaven West wat de regio betreft enkel worden overwogen als TenneT en het ministerie van EZK rekening houden met onderstaande randvoorwaarden. Met deze randvoorwaarden verwachten wij als regio voldoende draagvlak te creëren voor de komst van het ondergrondse hoogspanningstracé. Tevens is er sprake van enkele randvoorwaarden die gelden bij de drie specifieke tracés, deze staan beschreven in bijlage I.

1. Een gedragen gebiedsproces

Het is belangrijk om te realiseren dat de partijen die mogelijk negatieve effecten ondervinden van de aanleg van het net, veelal reeds te maken hebben met andere opgaven. Denk aan de landbouw, een belangrijke sector bij locatie Eemshaven, waar momenteel ook opgaven als het stikstofdossier en verzilting een rol spelen. Door samen met alle belanghebbenden te verkennen hoe de negatieve effecten het beste kunnen worden gemitigeerd of gecompenseerd, richten we ons op het behoud van draagvlak. Dit kan door belanghebbenden die schade ondervinden in het gebiedsproces een belangrijke rol te geven en te laten meedenken, dan wel meebepalen hoe compensatie of mitigatie vorm krijgt. Wij denken graag samen met de minister na over scenario's waarin samenwerking met de regio kan plaatsvinden, waarbij de inzet van de ambtelijke organisaties een rol speelt. Daarnaast maakt een analyse van het benutten van koppelkansen met bestaande Rijksprogramma's hier onderdeel van uit.

2. Een gebiedsfonds

Om de ideeën die voortvloeien uit het gebiedsproces te kunnen realiseren, zijn er middelen nodig. Wij stellen dit voor in de vorm van een gebiedsfonds, wat de mogelijkheid biedt om effectief en met draagvlak te werken aan de negatieve effecten. Het gebiedsfonds wordt door het Rijk en TenneT gevuld met een substantieel bedrag gebaseerd op besparingen van het niet kiezen voor Eemshaven Oost. De uitgangspunten van het fonds worden samen met belanghebbenden en regiopartijen vormgegeven. We denken hierbij aan de volgende doelen:

- Het fonds is ondersteunend aan het gebiedsproces;
- Het fonds stelt belanghebbenden in het gebied in staat te werken aan verduurzaming en verlaging van CO₂-uitstoot. Het verbeteren van de ontsluiting van het lokale energienetwerk is hierbij een aandachtspunt. Het wordt opgezet als compensatiefonds. Hiermee kan onder andere gewerkt worden aan een duurzaam agrarisch toekomstperspectief in het kader van de verzilting. Verzilting van het grondwater is een autonome ontwikkeling die in het gebied optreedt en zal worden versterkt door de aanleg van een hoogspanningskabel, in het bijzonder in de eerste zes kilometers vanaf de kust. Met dit fonds kan een start gemaakt worden met de transitie naar landbouw die beter om kan gaan met verzilting. Tevens kan het aanwezige zoetwateraanvoersysteem vanuit het IJsselmeer met dit fonds effectiever worden benut.

3. Corridor om toekomstige verstoring zoveel mogelijk te voorkomen

Wij vinden de Waddenzee en het Waddengebied zeer waardevol en willen als regio hinder en verstoring in de toekomst, door de aanleg van verbindingen met windparken op de Noordzee, waar mogelijk voorkomen. Daarom stellen we voor de doorsnijding van de Waddenzee zodanig vorm te geven, dat voor toekomstige aanlandingen (na 2027) niet opnieuw schade dan wel verstoring veroorzaakt hoeft te worden. Indien er in de toekomst toch nieuwe verbindingen worden aangelegd, dan is tracé Eemshaven Oost hiervoor denkbaar. Tevens kan dit nu opgelost worden door extra kabels aan te leggen via Eemshaven West, zoals een "voorlopig loze" 2GW-gelijkstroomkabel of een waterstofgasleiding. Ambities in 2030 of verder komen hierdoor sneller dichterbij.

4. Beschikbaar stellen HDD boringen

Wij vinden het belangrijk dat horizontale boringen worden overwogen indien lokale belangen daarmee gediend zijn. Het is aan belanghebbenden en bevoegde gezagen om te bepalen of en waar HDD boringen het beste kunnen worden ingezet.

5. Noord-Groningse kuststrook behouden als hoogwaardige landbouwgebied

Het toekomstperspectief voor de Noord-Groningse kuststrook is landbouw. We willen dit gebied behouden als hoogwaardig landbouwgebied. Dat houdt tevens in dat we voorkomen dat er sprake is van natuurcompensatie vanuit dit project die een bedreiging kan vormen voor het toekomstperspectief van de boeren in dit landbouwgebied.

6. Onderzoek naar impact laagfrequent geluid

De laatste jaren is er in toenemende mate aandacht voor laagfrequent geluid en de mogelijke gezondheidseffecten daarvan. De klachten en bezorgdheid hierover nemen toe en de overlast van het laagfrequent geluid kan groter zijn dan waar de huidige normering van uit gaat. Omwonenden van transformatorstationslocaties maken zich dan ook terecht zorgen over mogelijke overlast door laagfrequent geluid geproduceerd door het transformatorstation. Aanvullend op de IEA pleiten wij er daarom voor onderzoek te doen naar de impact van het laagfrequent geluid en de resultaten onderdeel te laten zijn van de definitieve afweging van de tracékeuze c.q. de locatiekeuze van het transformatorstation.

Meekoppelkansen

Naast randvoorwaarden zien wij ook kansen omtrent de aanleg van het NOZ TNW. Deze 'meekoppelkansen' zijn gericht op het koppelen van opgaven en ontwikkelingen die in de regio gelijktijdig, dan wel in de toekomst spelen. Het gaat hierbij om de volgende kansen:

- Natuurontwikkeling en verduurzaming landbouw;
- Aansluiting bij (toekomstige) parallelle gebiedsprocessen (met name gebiedsgerichte aanpak stikstof/biodiversiteit);
- Waterstofproductie: de aanleg van het windpark op zee is een goede gelegenheid om de ontwikkeling van de waterstofeconomie te versnellen;
- Ontwikkeling Meerjarenprogramma Energie Infrastructuur³: het recent uitgebrachte advies van de Task Force Infrastructuur Klimaatakkoord Industrie adviseert projecten als NOZ TNW te benaderen vanuit een meerjarenperspectief. De aanleg van een corridor op de Waddenzee sluit hierbij aan;
- Regionale programma's werkgelegenheid en scholing;

---

³ [Zie het 'Adviesrapport Taskforce Infrastructuur Klimaatakkoord Industrie'](#)

- Netstrategie: met de aanleg van de hoogspanningsverbinding kunnen kansen worden benut waarmee de regionale knelpunten in het energienet kunnen worden aangepakt.

Graag geven we, in goed overleg met het Rijk, nader invulling aan deze meekoppelkansen. Dit als onderdeel van een gedragen gebiedsproces.

Conclusie & vervolg

Concluderend adviseren de regiopartijen het Rijk dat wanneer de minister geen mogelijkheden ziet voor Eemshaven Oost, Eemshaven West voor de regiopartijen bespreekbaar is. Dit tracéalternatief is voor de regiopartijen alleen mogelijk indien TenneT en het Rijk rekening houden met de randvoorwaarden zoals gesteld in deze brief.

De regiopartijen zijn bereid om op structurele basis samen te werken in het vervolg van het project (de volgende fasen van de voorbereidingen van het project respectievelijk in de uitvoeringsfase). Wij onderzoeken graag hoe we als regiopartijen ook in deze fasen van meerwaarde kunnen zijn, niet alleen in de rol van adviseur maar ook als bestuurlijk partner. Dit past bij de ambities van het Noorden om daadwerkelijk bij te dragen aan de energietransitie en draagt bij aan het bouwen en onderhouden van zo breed mogelijk draagvlak bij bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties in het betreffende gebied.

(Ondertekening)

Bijlage I: locatie-specifieke randvoorwaarden

Naast de algemene randvoorwaarden stellen wij enkele randvoorwaarden die specifiek van toepassing zijn op de drie tracéalternatieven.

❖ Eemshaven Oost

- Voortplantingsperiode Zeehonden: bij het aanleggen van tracéalternatief Eemshaven Oost kan het voorkomen dat de ligplaatsen van zeehonden in de voortplantingsperiode worden verstoord. Om dit te voorkomen, hechten wij belang aan de mogelijkheid om tijdens de aanlegfase de voortplantingsperiode volledig te vermijden.

❖ Eemshaven West

- Verzilting landbouwland: van alle tracés is Eemshaven West het tracé met de langste doorkruising van landbouwgrond. Een netaansluiting heeft negatieve gevolgen (verzilting) voor de kwaliteit van het landbouwareaal. Deze effecten zijn niet volledig te mitigeren. Randvoorwaarden bij deze variant zijn ten minste financiële compensatie en nauwkeurige monitoring van getroffen landbouwgebieden, maar moeten nog voor de volledigheid in overleg met belanghebbenden bepaald worden.
- Aantasting kwelders: graafactiviteiten in de aanlegfase hebben mogelijk negatieve gevolgen voor bodemstructuur van het kwelderlandschap. Deze effecten moeten worden gemitigeerd, of indien niet mogelijk gecompenseerd.

❖ Vierverlaten West

- Verzilting landbouwgrond: ook bij het tracé Vierverlaten West is er sprake van een gebied dat gevoelig is voor verzilting. Hierbij vragen wij wederom om ten minste financiële compensatie en nauwkeurige monitoring van getroffen landbouwgebieden, waarbij deze randvoorwaarden voor de volledigheid in overleg met belanghebbenden bepaald moeten worden.
- Aantasting kwelders: daarnaast geldt ook bij Vierverlaten West het belang van het mitigeren, dan wel compenseren, van de effecten van de graafactiviteiten in het kwelderlandschap.
- Doorkruising van groot zeegras: bij dit tracé is sprake van doorkruising van groot zeegras, dat schaars is in de Waddenzee. Het is onzeker of aantasting van dit zeegras te herstellen is. Wij doen daarom een beroep om groot zeegras zoveel mogelijk te ontzien in de aanleg van het tracéalternatief Vierverlaten West.

Bijlage II: weging van de tracéalternatieven

	Maatschappelijk draagvlak (politiek en bewoners)	Draagvlak lokale & regionale stakeholders	Ruimtelijke inpassing en kwaliteit	Conflicterende belangen in toekomstig ruimtegebruik en netcapaciteit	Meekoppelingen
Eemshaven Oost	(+)	(-/+)	(+)	(-/+)	(-/+)
Eemshaven West	(+)	(-/+)	(-/+)	(+)	(-/+)
Vierverlaten West	(-/+)	(-/+)	(-/+)	(+)	(-/+)

Burgum West Zeer waarschijnlijk niet vergunbaar vanwege sterke negatieve milieu effecten: hoge stikstofdepositie op Natura 2000.

Burgum Midden

Burgum Midden-West Zorgen over het huidige draagvlak van de omgeving over de aantasting Nationaal Landschap Noordlike Fryske Wâlden. Additioneel zijn er reeds zorgen onder de omgeving over de aantasting van het landelijke karakter en het laagfrequent geluid van de locaties van het transformatorstation in Burgum.

Burgum Oost

Vierverlaten Midden Vierverlaten Midden is verwijderd vanwege mogelijk beperkt draagvlak omtrent doorkruising Middag-Humsterland.

Vierverlaten Oost Zeer waarschijnlijk niet vergunbaar door sterk negatieve milieu effecten: vertroebeling en effect op bodemleven Waddenzee.

Eemshaven Midden Zeer waarschijnlijk niet vergunbaar door sterk negatieve milieu effecten: vertroebeling en effect op bodemleven Waddenzee, en lange doorsnijding Waddenzee.